

Красовська О.О. Художньо-педагогічні знання у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 294-316.

ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗНАННЯ У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Вища освіта в Україні постала перед проблемою необхідності оновлення та модернізації, відповідальності за інтелектуальний, духовний та економічний розвиток суспільства. Важливим завданням сучасної вищої освіти є формування майбутніх фахівців, які володіють відповідними знаннями і компетентностями в різних галузях життя, спроможних діяти в умовах стрімкого науково-технологічного розвитку суспільства. Вища школа покликана формувати творчу особистість, здатну розвивати свою професійну діяльність, розширювати власний досвід, створювати нові знання і цінності.

Зміст освіти, як зазначає О. Я. Савченко, має бути осучаснений таким чином, щоб випускники могли швидко адаптуватися в самостійному житті, цілеспрямовано використовувати свій потенціал для самореалізації як у професійному й особистому плані, так і в інтересах суспільства, держави [11, с. 4].

В українському педагогічному словнику зміст освіти визначено як систему наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних умінь і навичок та способів діяльності, досвіду творчої діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей та відповідної поведінки, якими повинен оволодіти учень у процесі навчання [3]. Зміст освіти впливає з її основної функції – прилучити молодь до

загальнолюдських і національних цінностей. На нього впливають потреби суспільства; розвиток науки та техніки, що супроводжуються появою нових ідей, теорій, змінами в техніці й технології; позиції вчених. Основні педагогічні вимоги до змісту освіти передбачають його побудову на науковій основі та його спрямування на досягнення основної мети виховання – формування гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості з високим рівнем культури – громадянина України.

Навчальний процес у вищій школі, спрямований на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні під час підготовки фахівців та організації їх професійного вдосконалення. Під час організації навчально-виховного процесу вищий навчальний заклад керується державними стандартами, затвердженими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, які відображають зміст навчання у вищій школі відповідно до напрямів і спеціальностей. Фахова підготовка передбачає набуття студентами теоретичних знань з основ наук відповідної спеціальності та спеціалізації і вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності, тобто формування широкого кола компетентностей.

У професійно-педагогічній освіті перехід на компетентнісно орієнтовану підготовку розглядається в двох аспектах. По-перше, відбувається модернізація змісту професійної освіти, що передбачає його відбір і структурування з одночасним визначенням результативної складової освітнього процесу – набуття студентами компетентностей. По-друге, постає потреба навчити майбутніх учителів формувати в учнів ключові та предметні компетентності [6].

Дослідники вітчизняної професійної початкової освіти (В. І. Бондар, Н. М. Бібік, Т. М. Байбара, М. С. Вашуленко, О. Я. Савченко, Л. О. Хомич, І. І. Шапошникова) визначають такі сутнісні характеристики професійної компетентності

вчителя початкових класів, як: поглиблене знання предмета; постійне оновлення знань для успішного вирішення професійних завдань; наявність змістового, процесуального та особистісного компонентів.

Розв'язання проблеми якості освіти передбачає достатньо радикальну зміну змісту Державних освітніх стандартів підготовки майбутніх учителів початкових класів. Проблема стандартів у вищій освіті за останні роки все частіше досліджується з соціально-педагогічної, філософської точок зору і набуває дедалі більшої актуальності, адже вимагає дотримання таких вимог: збереження і примноження національних освітніх традицій; підпорядкування суспільним, економічним, політичним законам сьогодення в контексті розвитку світових освітніх систем; здатність або спроба забезпечувати рух на випередження, інноваційність [1, с. 7].

Значення фахової компетентності майбутнього вчителя як передумови його майбутнього професіоналізму підкреслюється в педагогічних працях І. А. Зязюна, Л. М. Масол, Г. І. Петрової, О. П. Рудницької, О. М. Отич, Г. О. Фешиної, Л. О. Хомич, О. Л. Шевнюк. Особливості професійної та педагогічної освіти вивчаються В. П. Бехом, О. А. Бідою, Г. П. Васяновичем, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтухом, І. А. Зязюном, С. В. Лісовою, Н. Г. Ничкало, А. С. Нісімчуком, Л. А. Онищук, Г. Х. Яворською. Дослідження змісту, методів та засобів професійної підготовки всебічно вивчено А. М. Алексюком, В. І. Бондарем, О. О. Горською, А. Й. Капською, М. І. Шкілем, О. Г. Ярошенко.

Формування професійної компетентності закладено в змісті освітньо-професійної програми спеціальності «Початкова освіта» – складової галузевого стандарту вищої освіти. Цей процес включає оволодіння: змістовим і процесуальним компонентами педагогічної діяльності, знаннями логіки навчальних дисциплін; уміннями оперувати категоріями діалектики та основними поняттями, які утворюють концептуальний каркас педагогічної науки,

перетворювати педагогічні теорії в метод пізнавальної діяльності; навички самоосвіти та підвищення рівня кваліфікації, ділового, міжособистісного та педагогічного спілкування [9, с. 65].

Знання – це важлива складова професійної компетентності майбутнього фахівця. В галузевому стандарті вищої освіти України визначається: «Знання – результат процесу пізнання діяльності, її перевірене суспільною практикою і логічно впорядковане відображення у свідомості людини. Знання – категорія, яка відображає зв'язок між пізнавальною і практичною діяльністю людини. Знання виявляються в системі понять, суджень, уявлень та образів, орієнтовних основ діяльності тощо, яка має певний обсяг і якість. Знання можливо ідентифікувати тільки, коли вони проявляються у вигляді вмінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії» [2, с. 6].

Художньо-педагогічні знання складають основу мистецької освітньої компетентності майбутніх учителів початкової школи. Це дослідження має на меті визначити обсяг художньо-педагогічних знань, що входять до змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; визначити зміст навчального матеріалу професійно-орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування.

Фахова підготовка педагогів початкової школи потребує всебічної, культурної та мистецької освіченості особистості майбутнього вчителя, формування професійно значущих знань та вмінь, здатності до новаторства, творчості та самореалізації. Мистецька освіта містить потужний потенціал для навчання, виховання і розвитку професійної майстерності майбутнього педагога початкової школи і є компонентом змісту його фахової підготовки.

На основі аналізу науково-методичних праць С. В. Коновець, Л. М. Масол, О. М. Отич, Г. М. Падалки, О. П. Рудницької, Л. О. Хомич визначаємо, що мистецька освіта – це освітня галузь, спрямована на розвиток у людини

спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду та ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та вдосконалення власної почуттєвої культури.

Мистецька освіта відіграє важливу роль у становленні особистості вчителя початкової школи. Саме через формування художньо-творчої активної особистості майбутнього педагога вона виступає як засіб його соціалізації, професійного становлення і зростання. Вона є складовою усіх сфер культури: матеріальної, духовної, художньої, складовою таких підсистем, як мистецтво, культура та освіта. Формуючи у процесі навчання і виховання мистецькі цінності, вона плекає духовність нації, самосвідомість суспільства.

Мистецька освіта - суспільне явище. Вона формує духовну еліту нації, в тому числі педагогічну, є основою розвитку національної культури і виступає гарантом розвитку особистості вчителя. Побудована на особистісно зорієнтованих засадах система мистецької освіти передбачає розвиток природних здібностей, творчої фантазії, оволодіння знаннями і морально-ціннісним змістом цих знань. Проблема залучення педагогічної молоді до творчості, підготовка фахівців початкової школи набуває в цьому процесі морального змісту, оскільки за конкретними результатами творчості стоїть внутрішній розвиток особистості, формування людської гідності і самосвідомості.

Таким чином, мистецька освіта тісно пов'язана з поняттями «культура», «мистецтво», «освіта». Специфіку мистецької освіти, розглядаючи проблеми системи освіти, відзначає В. І. Луговий. Він наголошує: «Якщо під освітою... слід розуміти процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок, ... тоді одразу виявляється обмеженість такого поняття для опису, наприклад, художньої (музичної, образотворчої, акторської і т.д.) освіти, де знання та вміння з навичками важливі і необхідні, але недостатні. Більше того, знання тут не головні, а допоміжні, в основі ж не пізнання, а

творення, продукування й освоєння художніх образів, тобто художня творчість» [4, с. 156].

Мета професійної підготовки студентів педагогічних факультетів у галузі мистецької освіти полягає у формуванні професійної готовності майбутніх фахівців до здійснення процесу художньо-естетичного виховання молодших школярів, формуванні особистісних і суспільно значущих світоглядних якостей учителів початкової школи, індивідуального визначення в світі мистецьких цінностей, а також активізації процесів професійного вдосконалення, відкритості до новаторства на шляху мистецької самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення особистості.

Реалізація зазначеної мети передбачає виконання комплексу завдань, серед яких виокремлюємо: формування цілісної системи художньо-педагогічних знань; формування ціннісних орієнтацій, художньо-педагогічних умінь та навичок, професійної самосвідомості, яка базуватиметься на основі опанування досвіду художньо-творчої діяльності майбутніх учителів, орієнтованої на забезпечення продуктивного входження в соціокультурну та освітню практику; відкритості до художньо-педагогічних інновацій; формування досвіду культуротворчої діяльності; засвоєння суб'єктної природи культурних процесів як інструменту гуманізації стратегій професійної діяльності.

Щодо предмета нашого дослідження - формування мистецької освіченості майбутніх учителів початкових класів, то аналіз стандартів професійної підготовки вчителя початкової школи в Україні засвідчив, що вони орієнтують на вибудовування діяльнісного аспекту процесу підготовки. Поза сумнівом, це має особливе значення в плані професійної підготовки. Студенти повинні: відкривати нові знання; самостійно засвоювати готові мистецькі знання; розуміти внутрішні та міжпредметні зв'язки, оволодівати методологією мистецької освіти; розуміти функціонування процесу навчання (яке полягає в тому, що кожен окремий учень не

копіює знання вчителя, а формує власну картину мистецьких цінностей, яка залежить від особливостей сприйняття та переробки інформації); знати психічні особливості, закономірності процесу засвоєння знань учнями, ознайомитися з питаннями психології та педагогіки оволодіння мистецькими знаннями.

Зміст професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти найбільш повно відображається та реалізується в навчальній документації, розробка якої має здійснюватися відповідно до дидактичних принципів, які визначають відбір навчальної інформації, її структуру, зміст, взаємозв'язки між елементами під час створення навчальних планів, програм, підручників, навчально-методичних посібників. Це зумовлює визначення нових підходів до змістово-структурних та організаційно-дидактичних основ професійної підготовки фахівців початкової освіти, спрямованих на розвиток творчої особистості вчителя, формування його цінностей, культури діяльності, художньо-педагогічного мислення.

Проблема відбору і структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є актуальною в площині теоретичних досліджень, практичних методичних рекомендацій. Аналіз програм професійно-орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування засвідчує, що їх зміст не враховує всі напрями майбутньої діяльності вчителя початкової школи. Перевага надається знанням, що розкривають особливості організації навчального процесу, загальнодидактичні засади, зміст дисциплін художньо-естетичного спрямування у початковій школі, методи і засоби, технології навчання. Тому актуальною є необхідність відбору та структурування змісту навчального матеріалу професійно-орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування, який сприятиме підготовці майбутнього вчителя початкової школи а також формуванню його творчого потенціалу та відкритості до новаторства.

На сучасному етапі реальний зміст галузевого стандарту - це детальний, регламентований за видами і часом занять виклад того, чого повинен навчатися фахівець початкової освіти. Зміст художньо-педагогічних дисциплін професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів спрямований на формування здатності майбутніх педагогів забезпечувати навчання молодших школярів «Образотворчого мистецтва», «Музики», «Мистецтва» психолого-педагогічно та методично грамотно, але у запланованих навчальних ситуаціях.

З метою забезпечення наступності і неперервності змісту ступеневої професійної підготовки майбутніх педагогів початкової школи у галузі мистецької освіти до навчальних планів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» включено наступні навчальні дисципліни: «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Теорія та методика музичного виховання з основами хореографії»; освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» – «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»; освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» – «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво».

У відборі та структуруванні змісту професійної підготовки студентів педагогічних факультетів на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях ураховуються принципи: загальнодидактичні, специфічні – мистецької освіти та професійно-орієнтовані, що розкривають сутність художньо-педагогічної діяльності майбутніх учителів початкової школи. Серед них:

- загальнодидактичні принципи: науковості, систематичності і послідовності, природовідповідності та культуровідповідності, гуманізації, активності, самостійності та творчості, єдності навчання, виховання та розвитку, наочності, наступності;
- принципи мистецької освіти: цілісності, інтегративності, діалогу культур, естетичної спрямованості, індивідуалізації, рефлексії, єдності теорії і практики в

художньо-естетичному розвитку особистості майбутнього фахівця початкової школи, урізноманітнення видів і форм діяльності студентів в організації педагогічної взаємодії, залежності розвитку особистісних якостей майбутнього вчителя від створюваних педагогічних ситуацій; принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу; принцип спонукання до творчого самовираження;

- професійно-орієнтовані: єдність навчально-виховної та професійно-педагогічної спрямованості, взаємозв'язок систем педагогічних, професійно орієнтованих наук з художньо-педагогічними; дієвість професійних знань, умінь і навичок; спрямованість на розвиток самостійності використання освітніх технологій у процесі викладання дисциплін художньо-педагогічного спрямування, що розкривають сутність педагогічних інновацій у структурі художньо-педагогічної діяльності майбутніх учителів початкової школи.

У ході відбору і структурування змісту навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Теорія та методика музичного виховання з основами хореографії»; «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»; «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» у вищій школі» ми керувалися такими критеріями:

- критерій цілісного відображення основних компонентів змісту мистецької освіти у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи, завдань всебічного розвитку особистості педагога;

- критерій відповідності змісту мистецької освіти віковим та індивідуальним особливостям студентів педагогічних факультетів;

- критерій відповідності виділених навчальним планом кредитів годин та змістових модулів на вивчення вище зазначених навчальних курсів;

- критерій відповідності навчально-методичного забезпечення навчальному процесу з урахуванням реальних перспектив його розвитку.

Розробка змісту підготовки до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи на основі кредитно-модульної системи сприяє забезпеченню міждисциплінарних та внутрішньо-дисциплінарних зв'язків, дає можливість чітко визначити необхідних обсяг знань, умінь і навичок у студентів, обґрунтувати форми, методи і засоби навчання, дозволяє викладачеві підтримувати та розвивати пізнавальну активність студентів, а студентам – отримувати знання у системі, в логічному порядку, забезпечує цілісне бачення освітнього процесу; сприяє самостійному опануванню новими знаннями. Модульна побудова змісту навчальних дисциплін мистецького циклу дозволяє враховувати вимоги до фахівця, забезпечує методично доцільне узгодження всіх складових навчального процесу, гнучкість навчального процесу, ефективний контроль за засвоєнням знань; виявляє перспективні напрями науково-методичної діяльності викладача.

Аналіз змісту і вимог до професійно значущих знань художньо-педагогічного спрямування освітньо-професійної програми підготовки фахівців у галузі початкової освіти дозволяє виділити конкретно-предметні знання, психологічні, педагогічні, практико-методичні, знання професійного спрямування [2, с. 59-68]. До прикладу, з метою опанування методики викладання навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво» у початковій школі майбутні педагоги повинні опанувати системою знань, умінь викладених в освітньо-професійній програмі:

- змістом і завданнями курсу «Методика викладання образотворчого мистецтва»;
- змістом державного стандарту освітньої галузі «Мистецтво»;
- змістом програми «Образотворче мистецтво» як основи побудови навчального процесу у початковій школі;

- теорією та історією методики образотворчого мистецтва;
- видами і жанрами образотворчого мистецтва, його засобами виразності;
- психологічними особливостями сприймання та оцінювання дійсності та творів мистецтва молодшими школярами;
- навчально-методичним забезпеченням занять образотворчого мистецтва;
- особливостями підготовки, організації та здійснення навчання учнів образотворчого мистецтва;
- основами кольорознавства;
- передачею форми, простору та об'єму на площині;
- основними законами, правилами та прийомами композиції;
- різноманітними художніми техніками та прийомами виконання образотворчих завдань;
- формами і методами роботи вчителя на уроках образотворчого мистецтва.

Виначені державні вимоги до сформованості рівня професійно значущих знань, умінь інтерпретуємо у робочій програмі курсу «Образотворче мистецтво з методикою викладання».

Мета: «Образотворче мистецтво з методикою викладання» як навчальна дисципліна передбачає формування основ професійно-педагогічної свідомості вчителя початкових класів та оволодіння знаннями про цілі і засоби, плани і програми, сучасні педагогічні технології у галузі викладання образотворчого мистецтва у початковій школі.

Завдання: опанування майбутніми вчителями знаннями теорії, історії, методів наукових досліджень у галузі методики викладання образотворчого мистецтва; оволодіння знаннями про цілі і засоби, плани і програми педагогічної діяльності і педагогічного спілкування, об'єкти і суб'єкти педагогічної взаємодії, усвідомлення професійно-значущих цінностей; оволодіння студентами інтелектуальними та практичними

вміннями вирішувати завдання викладання образотворчого мистецтва у школі і сучасними вимогами до уроку та підготовки вчителя до нього; створення основи для наступного формування творчого підходу до діяльності вчителя образотворчого мистецтва у школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- загальну мету курсу «Образотворче мистецтво з методикою» та навчальні, виховні і розвивальні завдання дисципліни «Образотворче мистецтво» у 1-4 класах;
- методологічні засади та теоретичні основи естетичного виховання підростаючого покоління українського шкільництва;
- зміст програми та принципи відбору і систематизації матеріалу у курсі «Образотворче мистецтво» у 1-4 класах;
- сутність методів навчання та критерії їхнього відбору залежно від змісту навчального матеріалу, вікових та психологічних особливостей учнів 1-4 класів, специфіки організації навчального процесу у курсі викладання «Образотворчого мистецтва» у початкових класах;
- форми організації навчально-виховної діяльності у курсі «Образотворче мистецтво»: типи уроків, їх структуру; види позаурочної та позакласної роботи; форми організації навчально-виховної роботи на уроці: індивідуальну, групову, фронтальну, корпоративну, колективну та інші;
- види та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів при вивченні навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво».

уміти:

- відповідно до змісту програми «Образотворче мистецтво» у 1-4 класах виділяти елементи знань, умінь, які повинні бути сформовані у дітей на кожному уроці;

- оволодіти методикою викладу матеріалу у курсі та свідомо вибирати методи навчання на різних етапах уроку «Образотворче мистецтво»;
- використовувати різноманітні засоби навчання, зокрема, наочні; вміти їх виготовляти;
- складати конспекти уроків образотворчого мистецтва відповідно до опрацьованої дидактичної структури;
- організовувати групові, індивідуальну, фронтальну, колективну, корпоративну роботу на уроці «Образотворче мистецтво» у 1-4 класах;
- відповідно до визначених критеріїв давати оцінку знанням та вмінням учнів у курсі «Образотворче мистецтво» у 1-4 класах.

Програма навчальної дисципліни включає наступні змістові модулі.

Змістовий модуль 1. Загальнодидактичні засади методики викладання образотворчого мистецтва у початкових класах.

Тема 1 Образотворче мистецтво з методикою викладання – педагогічна наука.

Мета, завдання та предмет курсу «Образотворче мистецтво з методикою викладання». Історія розвитку сучасної методики образотворчого мистецтва. Роль принципів дидактики у навчально-виховному процесі з образотворчого мистецтва у початковій школі. Педагогічні умови навчання образотворчого мистецтва у початкових класах. Методологічні засади викладання образотворчого мистецтва у початковій школі.

Тема 2 Методи навчання образотворчого мистецтва у початкових класах.

Поняття про методи навчання образотворчого мистецтва та їх класифікація. Зміст методів навчання образотворчого мистецтва за джерелом передачі та характером сприйняття інформації. Зміст методів навчання образотворчого мистецтва за характером керівництва розумовою діяльністю учнів.

Інтерактивні методи навчання образотворчого мистецтва.
Методи наукового дослідження в галузі педагогіки мистецтва.

Тема 3 Дидактичні засоби навчання на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі.

Слово вчителя у системі дидактичних засобів навчання образотворчого мистецтва. Навчально-методичний комплект до уроків образотворчого мистецтва. Демонстраційний матеріал до уроків образотворчого мистецтва. ТЗН та сучасні технології навчання образотворчого мистецтва. Оснащення кабінету образотворчого мистецтва у школі.

Тема 4 Урок образотворчого мистецтва у початкових класах. Контроль та оцінка навчальної діяльності учнів на уроці образотворчого мистецтва.

Урок - основна форма організації навчально-виховного процесу з образотворчого мистецтва в 1-4 класах. Типи уроків образотворчого мистецтва у початкових класах. Дидактична структура уроку образотворчого мистецтва. Етапи уроку образотворчого мистецтва та їх зміст. Зміст і дидактичні структури нетрадиційних уроків образотворчого мистецтва. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності на уроці образотворчого мистецтва. Контроль та оцінка навчальних досягнень учнів початкових класів з образотворчого мистецтва.

Тема 5 Зміст і методика позакласної, позаурочної та позашкільної роботи з образотворчого мистецтва з молодшими школярами.

Мета та основні завдання естетичного виховання у позаурочній, позакласній роботі та позашкільних навчальних закладах. Принципи організації позаурочної, позакласної та позашкільної освіти з образотворчого мистецтва. Позаурочна робота з образотворчого мистецтва у початкових класах. Позакласна робота з образотворчого мистецтва з учнями молодшого шкільного віку. Позашкільна освіта художньо-естетичного спрямування учнів початкової школи.

Змістовий модуль 2. Методика вивчення основ образотворчої грамоти у початкових класах.

Тема 1. Зміст і методика формування знань, умінь та уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва з навчальних проблем «композиція», «форма».

Головні напрями і завдання художньої діяльності з питання «композиції» у початковій школі. Систематизований обсяг програмових вимог до формування знань, умінь і уявлень молодших школярів з навчальної проблеми «композиція». Формування поняття про композицію та основні її закономірності і засоби. Зміст і методика уроків тематичного малювання у початкових класах. Ознайомлення молодших школярів з мистецтвом оформлення книги. Методика виконання ескізу сюжетної композиції на теми дитячих казок. Систематизований обсяг програмових вимог до формування знань, умінь і уявлень молодших школярів з навчальної проблеми «форма». Методика відтворення форми предметів, конструкції, пропорцій.

Тема 2. Зміст і методика формування знань, умінь та уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва з навчальної проблеми «колір».

Головні напрями роботи за навчальною проблемою «колір» у програмі «Образотворче мистецтво» для 1-4 класів. Систематизований обсяг знань, умінь та уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва стосовно навчальної проблеми «колір». Формування поняття про колір та його властивості у молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. Формування практичних навичок роботи з різними художніми матеріалами під час виконання вправ на розвиток відчуття кольору молодших школярів. Методика кольорового вирішення предметів умовно-плоскої та об'ємної форми у початкових класах. Формування навички емоційно-естетичної оцінки колориту художніх творів на уроках - бесідах про мистецтво. Усвідомлення молодшими школярами ролі кольорових сполучень у декоративних роботах.

Тема 3. Зміст і методика формування знань, умінь та уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва з навчальних проблем «об'єм» і «простір».

Навчально-творчі завдання з ліплення у початкових класах. Систематизований обсяг знань, умінь та уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва стосовно поняття «об'єм». Формування поняття про скульптуру і ліплення у молодших школярів. Матеріали та приладдя для роботи з ліплення у початковій школі. Способи і прийоми ліплення об'ємних виробів з глини і пластиліну. Методика навчання ліплення у початкових класах. Систематизований обсяг знань, умінь та уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва стосовно проблеми «простір». Методика навчання передачі простору в дитячих роботах.

Тема 4. Зміст і методика сприймання естетичних явищ дійсності і творів образотворчого мистецтва в 1-4 класах.

Роль художнього сприймання в естетичному вихованні молодших школярів. Зміст і завдання розділу «Сприймання» програми «Образотворче мистецтво» для 1-4 класів. Систематизований обсяг знань, умінь і уявлень учнів 1-4 класів у галузі образотворчого мистецтва стосовно навчальної проблеми «сприймання». Методика аналізу художніх творів різних жанрів на уроці образотворчого мистецтва в початкових класах. Методика проведення уроків-бесід про образотворче мистецтво. Ведення мистецтвознавчих словників на уроці сприймання мистецтва.

З метою аналізу змісту художньо-педагогічної підготовки магістрантів, розглянемо мету, завдання фахової підготовки магістрів та змістову побудову курсу «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво».

Мета курсу: «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» як навчальна дисципліна передбачає формування основ професійної свідомості викладача професійно орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного

спрямування у вищому навчальному закладі, зокрема поглиблення, систематизація знань, удосконалення вмінь і навичок студентів-магістрантів з методики викладання «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою викладання» у початкових класах та озброєння їх теоретичними знаннями, практичними вміннями і навичками для успішного навчання студентів методики викладання мистецьких дисциплін у початкових класах, а саме оволодіння знаннями про цілі і засоби, плани і програми, сучасні педагогічні технології у галузі викладання художньо-естетичних дисциплін для молодших школярів та знаннями про зміст, форми, методи, технології викладання та організаційні засади побудови навчально-виховного процесу у вищій школі.

Завдання курсу «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво»: надати студентам-магістрантам знання про становлення мистецтва та методику його викладання, про наукову спадщину видатних учених-методистів у галузі мистецтва, про засоби, методи, прийоми та форми навчання цього предмету в початковій школі; ознайомити студентів з сучасними програмами та підручниками початкової школи з навчальних дисциплін: «Образотворче мистецтво», «Музика», «Мистецтво»; здійснювати теоретичну і практичну підготовку майбутніх викладачів вищої школи, зокрема це - проведення лекційних та практичних занять з курсу; створення основи для наступного формування творчого підходу до діяльності викладача професійно орієнтованих художньо-педагогічних дисциплін у вищій школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент-магістрант повинен:

- *знати* теоретико-методичні засади викладання курсу «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою викладання»,

- сучасні підходи до вдосконалення навчально-виховного процесу з мистецьких дисциплін у початковій школі та з методики викладання «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою викладання» у ВНЗ,
- особливості підготовки та проведення лекційного і лабораторно-практичного курсу занять, організації самостійної та науково-дослідницької роботи студентів;
- особливості організації навчання за кредитно-модульною технологією навчання у ВНЗ.
- *уміти* здійснювати логіко-дидактичний аналіз основних тем «Образотворчого мистецтва», «Музики» та «Мистецтва»,
- працювати з науковою літературою, моделювати структурну блок-схему лекції з курсу «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою викладання»,
- складати план - конспект лекційного, лабораторного та практичного заняття, проводити консультації, керувати педагогічною практикою (уроки «Образотворчого мистецтва», «Музики» та «Мистецтва») студентів та використовувати інноваційні технології навчання у ВНЗ;
- володіти методикою контролю та оцінювання компетентностей студентів за кредитно-модульною технологією навчання.

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» включає наступні змістові модулі.

Змістовий модуль 1. Теоретичні та дидактичні питання викладання мистецьких дисциплін у початковій школі

Тема 1. Дидактичні засади викладання мистецьких дисциплін у початковій школі

Функції та принципи загальної мистецької освіти. Предметно-інтегративний підхід до мистецької освіти. Функції мистецької освіти. Принципи загальної мистецької освіти. Мета і завдання. Базові компетентності. Загальна

мистецька освіта. Систематизація художньо-естетичних знань та уявлень учнів. Наступність в умовах шкільної освіти та зв'язок із суміжною ланкою дошкільного виховання. Ціннісні орієнтації та творчий потенціал особистості. Особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва. Загальні та спеціальні здібності. Художньо-образне мислення. Творчий потенціал особистості. Забезпечення набуття учнями життєвих компетентностей. Базові та спеціальні компетентності.

Загальні організаційно-методичні підходи до навчання мистецтва в контексті художньої дидактики. Технологія проєктивного моделювання уроків. Типи, жанри і структура уроків. Художньо-педагогічна драматургія. Єдність видів діяльності учнів на уроках мистецтва. Взаємоузгодження домінантних змістових ліній. Інтегрування синтетичних мистецтв домінантні.

Тема 2. Педагогічні технології мистецької освіти в початковій школі

Сутність педагогічної технології. Інтегративні художньо-педагогічні технології. Проблемно-евристичні художньо-педагогічні технології. Інтерактивні художньо-педагогічні технології.

Інтегрування в сучасній освіті як інноваційна педагогічна технологія. Змістова інтеграція стимулює процесуальну інтеграцію. Основою сприйняття в інтеграції є асоціативне запам'ятовування навчальної інформації. Дидактичний інструментарій здійснення інтегративних художньо-педагогічних технологій ґрунтується на методах і прийомах порівняння та аналогії. Духовно-світоглядний вид інтеграції. Естетико-мистецтвознавчий вид інтеграції. Комплексний вид інтеграції.

Змістовий модуль 2. Зміст, методика та організація викладання професійно орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування у ВНЗ

Тема 3. Загальна характеристика кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП)

Кредитно-модульна технологія викладання «Образотворчого мистецтва з методикою викладання», «Музичного виховання і основ хореографії з методикою викладання» у вищій школі.

Сутність кредитно-модульного навчання. Відмінності модульного навчання від традиційного. Методика розроблення кредитно-модульних навчальних програм.

Модульний контроль. Рейтингова шкала оцінки, адаптованої до системи ECTS.

Тема 4. Зміст вивчення професійно орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування. Навчальний план, навчальна програма і підручник у вищій школі

Навчальний план, навчальна та робоча програма дисциплін «Образотворчого мистецтва з методикою викладання», «Музичного виховання і основ хореографії з методикою викладання».

Навчально-методичний комплекс з «Образотворчого мистецтва з методикою викладання», «Музичного виховання і основ хореографії з методикою викладання». Робоча навчальна програма як основа формування змісту навчальної дисципліни.

Дидактичне забезпечення реалізації змісту «Образотворчого мистецтва з методикою викладання», «Музичного виховання і основ хореографії з методикою викладання».

Наочні та технічні засоби навчання у викладанні «Образотворчого мистецтва з методикою викладання», «Музичного виховання і основ хореографії з методикою викладання». Електронні підручники та засоби навчання у вищій школі.

Тема 5. Форми та методи організації навчання професійно орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування у вищій школі

Методика підготовки й проведення лекцій, практичних та лабораторних занять, самостійної роботи з «Образотворчого мистецтва з методикою викладання», «Музичного виховання і основ хореографії з методикою викладання».

Тлумачення поняття «форми» в сучасній дидактиці. Форми організації навчання. Лекційна та семінарська форма організації навчання. Групові форми організації навчання. Методика проведення лекцій.

Методика підготовки і проведення практичних занять у ВНЗ.

Лабораторне заняття, методика його підготовки і проведення. Управління самостійною роботою студентів. Форми залучення студентів до індивідуальної роботи. Науково-дослідницька робота студентів.

У статті накреслено проблеми формування змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти та основні вимоги до формування художньо-педагогічних знань з навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі», «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво». Викладачі вищих навчальних закладів, добираючи діагностичні завдання, які передбачають вивчення рівня сформованості компетентності майбутнього вчителя з методики викладання освітньої галузі «Мистецтво» в початковій школі, мають урахувати, що оновлення змісту мистецької підготовки на засадах компетентнісного підходу спрямовується на чітке структурування вимог до навчальних досягнень студентів (наприклад: знає, усвідомлює, визначає, розуміє, застосовує, володіє). Якість художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи визначається сукупністю показників, які характеризують різні аспекти навчальної діяльності освітньої установи: зміст освіти, форми й методи навчання, матеріально-технічна база, кадровий склад, тощо, та забезпечують розвиток компетентностей тих, хто навчається.

Отже, процес відбору і структурування змісту професійно орієнтованих дисциплін художньо-педагогічного спрямування, який ґрунтується на загальних і специфічних принципах та критеріях, забезпечує такий відбір знань та педагогічних умінь,

які є професійно значущими в педагогічній діяльності майбутнього вчителя початкової школи, зокрема: формування цілісної системи художньо-педагогічних знань; формування ціннісних орієнтацій, художньо-педагогічних умінь та навичок, професійної самосвідомості, яка базуватиметься на основі опанування досвіду художньо-творчої діяльності майбутніх учителів, орієнтованої на забезпечення продуктивного входження в соціокультурну та освітню практику; відкритості до художньо-педагогічних інновацій; формування досвіду культуротворчої діяльності; засвоєння суб'єктної природи культурних процесів як інструменту гуманізації стратегій професійної діяльності.

На сьогодні перспективною для розв'язання є проблема здійснення відбору та структурування змісту ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

Література

1. Бондар В. І. Підготовка вчителя початкової школи в умовах запровадження Болонської конвенції: матеріали Міжнародної наук.-метод. конф. / уклад. Л. Л. Макаренко, М. С. Севастюк, О. П. Симоненко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – С. 7–16.
2. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання» / за заг. ред. В. І. Бондаря. – К., 2006. – 180 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Луговий В. І. Управління освітою : навчальний посібник / В. І. Луговий – К. : Видавництво УАДУ, 1977. – 302 с.
5. Масол Л. Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів / Л. Масол // Мистецтво і освіта. - 2009. – № 2. – С. 4-7.
6. Митник О. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя: реалії і перспективи / О. Митник // Початкова школа. -2008. – № 7 – С. 35–37.

7. Отич О. М. Мистецтво у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: навч.-метод. посіб. / Олена Отич. – Полтава : Інтерграфіка, 2005. – 200 с.

8. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.

9. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65-69.

10. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2005. – 360 с.

11. Савченко О. Я. Наукові проблеми стандартизації змісту освіти в основній і старшій школі / О.Я. Савченко // Освіта країни. – 2003. – № 30. – С. 4-5.